

paglavčka, prst v ustih, oči željno uprte v zastor v napetem pričakovanju, kdaj se dvigne. Potrpi še malo!

Mali zastor je lepo umetniško delo Vavpočičeve, slikano v njemu lastni maniri. Izraža karnevalsko veselje in pestrnih barvah. Deca gleda, dela opazke in kritikuje.

Za odrom se začuje godba na lok, sotto voce, skrivnostno, vse v miniaturni. Brnenje po dvoranah malo poneha. Godba odsvira, oglasi se zvonec, zastor se dvigne. Na oder prikoraka dostojanstvena lutka — ravnatelj gledališča in „govori“ prolog, ki ga je po Fr. Pociju priredil dr. Ivan Lah. Slednji ima mnoge zasluge za naše marionetno gledališče, lutka „deklamira“, se klanja na desno in levo, dviga roke.

Po prologu kratak odmor, godba. Nato pričetek prve slov. marionetne predstave: Čarobne gosli. Vsebina otroško naivna:

Bakrezijus, duh bakrenih gora, da Gašperček Larifari čarobne gosli v dar, kdor nanje svira, je umetnik. Kadar bo v sili, naj ukaže goslim: Moje gosli, hopsasa! in vsi navzoči bodo plesali, dokler ne bodo utrujeni in padali in zaspati. Svoje moči pa ne sme zlorabljati. Gašperček gre na pot. V gozdu sliši žida Uzmiča, kako se hvali, da je kmetu Strnišniku ukradel kravo, ki mu jo je bil popreje prodal. Gašperček zasvira na gosli, žid divje zapleše, pade onemogel na tla in zaspi, krava pa odpleše nazaj v hlev. Navidezno mrtvega žida okradeta roparja Grabež in Lovež. Tudi ta dva ozdravi Gašperček. Po mnogih uspehih in blodnjah začuje o njegovem umetniškem svitanju cesar Francelj, dvorni maršal baron Caccelj ga povabi na avor. Gašperček se godi kot v nbesih. Vse se mu klanja, vse ga časti, posebno pa princezinja Amalija in dvorna dama baronica pl. Travica. Cesar Francelj mu izroči red zlate lre in ga povzdigne v baronski stan. Pred odhodom z dvora priredi Gašperček v krasni lunini noči princezini Amaliji serenado. Cesar o tem izve in ukaže vreči Gašperčka v ječo. Tribunal, sodnik Pravičar in sodni pisar Zvitec ga obsodijo na smrt. Ko pride pod vešala, mu dovolijo, da sme še enkrat za slovo zasvirati na gosli. „Moje gosli hopsasa!“ Vse pleše, vse se divje vrti: cesar Francelj, princezinja Amalija, sodniki, trabanti, kapucin, rabelj itd., dokler vsi ne počepajo onemogli na tla. Gašperček je rešen!

Oj, ti Gašperček, ti ljubljenc naše neboljene dece! Ona te je takoj razumela. Smeje se in kriči, glej, že posnema kretnje, vse roke so v zraku. Jih že imamo naše slovenske lutke v popolnem umevanju! Včasih nisem vedel, naj li gledam lutke na odru ali lutke v avditoriju.

Velik korak naprej smo napravili z otvoritvijo slov. marionetnega gledališča. Spominjam se, kako primitivne so bile naše lutke v otroški sobi in potem v šoli, kjer je šaljivi tovariš predstavljal Gašperčka za kulisami — šolskim zemljevidom. Oj dobri, stari modrijan Vodeb, še tebi se je razjasnil nagubani obraz v dobrovoljen nasmešek, ko si nenadoma stopil v sobo. Tempi passati! Današnja mladina pa ima popolnoma urejeno marionetno gledališče. Fantazija otroška bo prosto plula in ustvarjeno se bo naša deca v obliki meri izobraževala.

K sklepu še par opazki! Scenerija je za tako dvorano mnogo premajhna, v tem razmerju seveda tudi lutke. Pa začetek je tu in za enkrat smo s tem lahko popolnoma zadovoljni. Zeleni bi še znižanja cen, da postanejo naše lutke tudi širšim masam dostopne. Naši pisatelji naj pa priredijo slovenske, oziroma jugoslovanske igre, snovi je v naših narodnih pesmih kar nagromadene (kralj Matjaž, Alenčica, kraljevič Marko. Vile itd.).

Resnično smo veselili se nove pridobitve, zato kličemo: Lutke, srečno nam pozdravljene!

Tovariš iz Vurberga poroča o Šolskem listu: V mojem 3. razredu trirazrednice smo uvedli II. in III. stopnjo Šolskega lista. Vojna je povzročila, da smo si preustrojili predvsem podrobni učni načrt za zemljepisni in zgodovinski pouk. Manjkala so nam v čitankah berila, ki bi naj podpirala navedeni panogi ljudskošolskega pouka, to je, da bi krepila državno misel šolske mladine in gojila ljubezen do nove očetnjave ter do jugoslovanskega zemljepisja in zgodovine. Komaj so otroci dobili v šoli Šolski list v roke, so radostno konstatirali, da se nahaja v njem marsikaj o Jugoslaviji. Pri tem razgovoru je eden učenec, ki je kmalu dobil pregled dveh stopinj novega lista, postal jako beseden napram součencu: šenetal je namreč, da ne bo več čital iz zvezka beležk o zemljepisu in zgodovini, ker je v novih knjigah vse to tiskano. Komaj je bil tu razgovor dovršen, se že oglašil drugi bolj korajžno: „Tudi Smrt majke Jugovića“, katero pesem ste nam gospod učitelj lanske leto čitali in razpravljali, je tu.“ Zdej se pa zbere zborček ter začne iz nove knjige povedati „Narodno himno“. Vesel sem bil, da so naši malčki novo knjigo tako radostno sprejeli in z malimi izjemami drugi dan plačali. Naročil in svetoval sem učencem, naj prav marljivo rabijo novi knjigi in mi pri priložnosti povedo, kaj so čitali. Že drugi dan so znali mnogo počnega in zabavnega povedati, da je bilo pravo veselje poslušati. Izvedel sem, da tudi odrasli radi čitajo Šol. list in to je velikega pomena, marsičesa novega jih bo učil. Fantič od očeta, katerega so 1914. nameravali z menoj poslati v nemško šolo v Gradec (v zapor), mi je zaupno povedal, da so se ata izrazili:

„Meni se vse zelo dopade v Šol. listu; dobro bi bilo, če bi se tudi kaj pisalo, kako so ravnali Nemci s slovenskim ljudstvom za časa svetovne vojne doma, v kasarnah in na fronti in koliko ljudi so tirali radi nemške pohlepnosti in ošabnosti v bedo in smrt. Čimbolj bo imela naša mladina dosežanje tirane v spominu, s tem večjo ljubeznijo in navdušenjem se bo oklenila nove svobodne države in bo pripravljena iti v boj, da nam reši zadnjega brata izpod tujega jarma.“

Šolski list je nastopil pravo pot in nam obeta, da bo iz njega zrastle dobra čitanka, ki bo imela tudi prav močne platnice, kakor si jih starši naših malčkov že pri Šol. listu žele.

Nova čitanka bo imela gotovo še spise od drugih pisateljev, ne samo od teh, katerih imena najdemo sedaj v Šol. listu. Vsakdo izmed učiteljskega naj prispeva k novim čitankam po svoji moči s snovjo in preskočimo od 1. štev. Šol. lista k sestavi čitank, to bi bilo mnogo ceneje; tako si šepetajo tovariši na deželi v času draginje.

Koledar Družbe sv. Cirila in Metoda za leto 1920 je pravkar izšel z zanimivo in obširno narodnoobrambno vsebino. Tovariši in tovarišice! posegajte po njem in širite ga med narodom!

Veliki ilustrovani kalendar in almanak „Jeka od Osijeka“ za god. 1920. Klub hrvatskih književnikov u Osijeku (Gajev trg 4) izdal je po treći put djelo pod gornjim naslovom, koje je, poslije almanaka i kalendara „Svačić“ i „Strossmayer“ najbolje u novijoj hrvatskoj književnosti i jedino te vrste svojim biranim i bogatim sadržajem kao i ukusnom umjetničkom spremom. Tko pozna naše nesredjene knjižarske i tiskarske prilike, gdje vlada oskudica kako na papir, tako i na klišejima, što je sretno prebrodilo uredništvo „Jeka“, taj će pripoznati veliki mar i trud, a najpake iskreno se poveseliti, da se je K.H.K. u O. odlučio i nadalje da izdaje u širem opsegu ovako lijepo djelo, gdje su pribrani na okupu svi vršni hrvatski i slavenski književnici, slikari i glazbenici, jednom riječju: svi kulturni radnici u Donjoj Hrvatskoj. „Jeka“ donosi izvorne radove: Lj. Šapinovića, J. Milakovića, Ive Rod, P. M. Rakoša, R. P. Magjera, J. Lovretića, F. Ž. Milera, I. Kršića, M. Mayera, B. Šrama, J. Glem-bayeve, P. Belić-Maroševića, S. Petranovića, o. M. Barbarića, J. Truhelca, J. Crepića, Lj. Maštrovića, T. Knoppe, dra. M. Ogrizovića, V. F. Antunovića, M. Cepelića, dra. I. Kršnjavoga, V. Dukata, A. Morića, dra. F. Nikolića, J. Kempfa, J. Sedeja, I. Medveda, Kroničara, F. Orlića, V. Braniša, R. Spieglera, Š. Šantela, R. Turkovića, S. Tomerlina, D. Renarića 21 pjesma, 10 pripovijesti, 42 aforizma, 1 drama, 1 skladba, 19 naučnih radova, 46 književno-umjetn. bilježaka, 9 umjet. reprodukcija, 6 autografa i fotografija.

Uz rečeni sadržaj ističe se potpuni adresar grada Osijeka (sa naznakom ulice, kućnoga broja i telefona), kraljevsku kuću Karagjorgjevića, kalendarium (u dvije boje), sajmovnik i raznih drugih bilježaka, vrijedi uz oglašni dodatak.

Naslovni list štampan je po narodnim motivima starohrvatskoga crkvenoga veza (u dvije boje) Danice Drugovićeve. Djelo je štampano na finom satiniranom papiru u obliku velikoga kvart-formata, a opsiže 164 str. Prodaje se elegantno broširano po 20 K po komadu. Preprodavaoci dobivaju običajni popust. Knjiga se šalje samo za gotov novac i na trošak naručitelja. Kod veće povlake od 10 kom. plaća poštarinu nakladništvo: Kluba hrvatskih književnika u Osijeku (Gajev trg broj 4). U istoj nakladi izašao je i „Novi osječki kalendar“ za god. 1920., cijena 7 K biranim sadržajem. Uz nio donosi i „Novi Satvi“ u duhu M. A. Beljkovića.

„Vodič za grad Osijek i okolicu“. Pod ovim naslovom izdat će za koji mjesec Klub hrvatskih književnika u Osijeku (Gajev trg 4) vrlo potrebno djelo, koje će biti rukovod za svakoga. Bit će tu plan i adresar grada Osijeka, zemlj. karta, opis staroga i novoga Osijeka itd. Oglasi tvrtka, poduzeća, trgovaca, obrtnika itd., primaju se uz umjerenu cijenu, pa ih valja što prije poslati kao i ostale rukopise.

Polemika.

„Nekaj besed o mladinski književnosti.“ Gospod Pavel Flerč je pod tem naslovom priobčil v „Napreju“ in v „Slov. Narodu“ članek. Kakor zelo čislam marljivo literarno delovanje esebno mi neznanega pisatelja, vendar se ne ujemam z vsebino njegovega članka popolnoma. Posebno me v oči bodeata stavka: „... mladina ne potrebuje svojega posebnega slovstva in „za mladino posebe pisati, je potrata časa in sil.“

Kakšne nazore imam jaz o mladinskih spisih, to sem povedal že pred 26 leti, ko sem pri zborovanju naše „Zaveze“ predaval v Mariboru. Dotično moje predavanje je potem izšlo v 20. številki „Popotnika“ 1893. l. Debate so se takrat ob navzočnosti pedagogov Schreinerja, Lavtarja, Koprivnika in dr. udeleževali tudi mladinski pisatelji, blagopokojni Freuensfeld in še živeča Černež in Kosi. Takrat smo stvar preresetali do dobra. Kdor nima dotičnega „Popotnikovega“ letnika, lahko čita moje teze v knjigi „Petindvajsetletnica zaveze jugoslovanskih učiteljskih društev“ na strani 73. Kasneje sem — l. 1901. — v 3. št. „Popotnika“ še enkrat pisal o tej stvari v članku „Mladinski spisi.“

Kar sem govoril v Mariboru in sem kasneje ponovil v „Popotniku“, pritem ostanem še danes, oprajoč se na svoje študije hrvatskega, italijanskega in nemškega mladinskega slovstva. Ni mi znan noben avtor teh narodov, ki bi se bil popel do trditve tov. Flereta, da mladina ne potrebuje posebnega slovstva in da je za mladino posebe pisati potrata časa in sil! In Stritar sam je pri nas obžaloval, da ni davno prej že zastavil peresa posebe na mladino! Motil bi se pa on, ki bi mislil, da sta slovstvo za mladino in za priprosto ljudstvo eno in isto. O tem čitam v knjigi: „Encyclopädie des gesamten Erziehungs- und Unterrichtswesens von Dr. K. A. Schmid, pag. 892, pod zaglavjem „Jugendlektüre“ važen odstavek, ki ga tu podajam v prostem prevodu:

„Navadno se misli, da sta ljudski in mladinski spis enakega pomena. Vsekako bi se morala oba strinjati v splošnem pojmu poljudnosti (in dem allgemeinen Begriffe des Volkstümlichen). In res, kakor mladina, je tudi ljudstvo radovedno o vsem, kar je tujega, oddaljenega, čudodelnega: kralji in kraljčine, bitve, gradovi — o vsem tem oba ljudstvo in mladina čitata rada. A dasi se preprosto ljudstvo in mladina strinjata v okusu, nahajata se med njima vendar glede kakovosti in potrebe omike (hinsichtlich des Bildungsstandes und Bildungsbedürfnisses) bistvene razlike, tako, da tudi pravi ljudski spis ni vselej tudi dober mladinski spis! Se veliko manj velja to o modernih ljudskih spisih, ki niso, kakor bi morali biti, zajeti iz najobsežnejših virov ljudske omike, nego nosijo svoj naslov le zato, da priprosto ljudstvo učijo in kratkočasijo (sich zum simplen Volksverstande dozierend und amüsierend herablassen). Tudi B. Auerbach (Schrift und Volk) opozarja na bistveno razliko med ljudskim in mladinskim spisom in potrebno je, da svarimo pred grajevredno zlorabo, ki se je poslužuje spekulacija, da prodaja vsak v ljudskem tonu pisani spis, če so le ljubezenske zgodbe spodobno zakrite, pod naslovom „za ljudstvo in mladino“...“

Sicer se pa strinjam s tovarišem Fleretom, da naj imajo mladinski spisi umetniško ali znanstveno ceno, pa da bi nujno potrebovali kulturno institucijo, ki bi presojala mladinske spise. Imeli smo sicer „ocenjevalni odbor“, ki je pa prenehal. Tudi je prof. Kržič pri nas poskušal s svojo „Oceno slovenskih knjig za mladino in ljudstvo.“ Istotako tov. Brinar, Nemci imajo več takih izdaj, n. pr. Verzeichnis von geeigneten und nicht geeigneten Jugendschriften für Volks- und Bürgerschulbibliotheken von Anton Peter, Schulrat; nadalje „Neuestes Verzeichnis aus dem Jugendschriften“ — Verlag von Schmidt & Soering in Stuttgart itd. Janko Leban.

ZA REZERVNI SKLAD ZAVEZE.

Prostovoljni organizacijski davek.

(Sklep upravnega odbora Zaveze z dne 27. decembra 1918.)

XXXIX. izkaz.

Po 374 K: Učiteljski zbor deske in dekliške narodne šole v Ptulski okolici 5% od mesečne draginjske doklade, in sicer so prispevali: Marta Gomzičeva 22:50 K, Julija Hočevarjeva 22:50 K, Kajnik Valentina 50 K, Valentina Kauklerjeva 27:50 K, Marijana Luknarjeva 27:50 K, Adela Mahničeva 37 K, Dora Mervičeva 25 K, Ramsak Franc 34 K, Šerona Vinko 41 K, Marija Terstenjakova 34:50 K in Zolnir Ivan 27:50 K. Po 50 K: Pegic Mirko — Ljubljana. Po 40 K: Završnik Karel — Duplje na Gorenjskem. Po 37 K: Mihael in Franja Kosce — Bučka. Po 30 K: P. H. iz D. — za storjeno uslugo potom strokovnega tajnika; H. in P. Šumer — Šmarje pri Jelšah; Lajovic Albin ter tovariša Kemc Polde in Skorpič Slavko — Trzile. Ti trije tovariši so sklenili, da bodo v rezervni sklad prispevali od 1. febr. 1920 dalje

vse kronice in vinarje čez desetletno zaokrožene vsote mesečnih plač. Posnemanja vredno! — Uršičeva Bertica — Metlika. Po 20 K: I. Zupančič, D. Debelak — Šmarje pri Jelšah; Barle Konrad, Anda Bevkova, Jožica Gregoračeva, Rustja Vladislav, Ljubica Vardjanova, Micika Zakrajščekova, Zalar Joško, Marica Zorn-Košičeva — Metlika; Crnagoj Fran — Barje; Helena Potočnikova — Ljubljana; Cilka Vestrova — Duplje; M. Archova — Novo mesto; Ig. Mlačnik — Dječje; prof. Wessnerjeva — Ljubljana; I. Zupančič, D. Debelak — Šmarje pri Jelšah. Po 10 K: J. Zemljanova — Ljubljana; T. Ropan, V. Medved, Z. Lovrec — Šmarje pri Jelšah; M. Kabaj, M. Jug, O. Jug, J. Moljk, M. Lachamer, R. Pavlica, I. Zvolč, F. Zalar, J. Kobal, F. Weber, E. Miselj, A. Miselj, Sirmik, E. Kosmač, M. Remžgar, M. Modic, A. Prudič — Cerknica; Eleonora Rustjeva — Metlika; Lea Rottova — Jurkloster. Po 6 K: G. Handel, Vilar-Kranerjeva — Cerknica; Fr. Bevc in Fr. Sega — Šmarje pri Jelšah. Po 5 K: M. Premrov — Cerknica. Po sklepu izkaza so še prispevali, in sicer po 20 K: Báraga Janko in Antonija Kren-Jakličeva ter po 10 K: Marija Jegličeva, Marija Markizetijeva; po 5 K: Debeljak Zmagoslav, Babič Alojzij in Kokalj Janko, vsi iz Kor. Bele. Dalje po 10 K: Kozjak Fr., Pelko Matija, Fani Jankovičeva, Ivana Simončičeva, Natalija Ahčinova, Stefanija Pavličeva, Irma Groharjeva ter Danica Učezsanečkova — Toplice pri Zagorju ob Savi. 8 K sta poslali M. Gomilškova in M. Arzelinova — Ljubljana. — Današnji izkaz 1333 K. Prej izkazanih 10.320 K. Skupaj 11.653 K.

Ivan Petrič,

Ljubljana, VII., Gasilska cesta 172/I.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Prof. I. K. v N. m.: Dotični gospod je v Borovljah na meščanski šoli.

Listek: Bog. Anonimni dopisi gredo v — koši F. K.: Vaš dopis smo prejeli, hvala! J. L. v B.: Sporočite nam, kdo Vas krivi in mi mu damo odgovor.

Izdajatelj in odgovorni urednik:
Fran Marolt.

Last in založba „Zaveze jugoslovanskega učiteljstva“.

Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Ženitna ponudba.

Dobro situiran nadučitelj-samec, 40 let star, zelo soliden a vesele narave, službujoč v lepem kraju ob železnici v sloveniji se je naveličal samevati in se zato želi poročiti s inteligentno zdravo in vsekoli pošteno tovarišico. Cenjene neanonimne prijave s sliko naj se blagovoljivo vposlati na upravništvo „Učit. Tov.“ pod „Ljubljana 777“ do 10. febr. t. l. Stroga tajnost — častna zadeva.

Naši himni:

1. Lepa naša domovina.
2. Bože pravde.

Dvoglasno s spremljevanjem harmonija za šolsko mladino priredil Fran Marolt. Cena 1 krona. Naročila sprejema le Učiteljska tiskarna

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica „Učiteljskega konvikta“ v Ljubljani

registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do 31. dec. 1919 K 332.228 81.

Hranilne vioge obrestuje od 1. jan. 1920 po 4%.

Uračne ure: Vsak četrtek in vsako soboto od 1.30. do 1.50. ure popoldne.

Učiteljska tiskarna v Ljubljani

reg. zadr. z omejeno zavezo Franciškanska ulica štev. 6

se priporoča slavnim kraj. šolskim svetom in cenj. učiteljstvu v naročilo vseh uradnih šolskih tiskovin po najnovejših vzorcih. V zalogi ima vsakovratne napise na lepenki, razne mladinske spise, vse poštne tiskovine za šol uporabo itd. — Priporoča se v natisk uradnih kuvert in pisemskega papirja z napisom in sploh vseh v šol. stroko spadajočih tiskovin. V zalogi vedno: K. Wilder, „MOJK PRVO BERILO“.